

Ținând seama de trăsăturile paleografice și lingvistice putem afirma că această parte a manuscrisului a fost copiată în Țara Românească.

În privința conținutului, trebuie să menționăm că manuscrisul nu cuprinde numai Epistolele apostolilor (cf. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 32), ci și Faptele apostolilor, cu care și începe ('În cartea întâia, Teofile, am vorbit despre toate cite a făcut și a învățat Isus de la început'). Partea cea mai veche cuprinde epistolele lui Pavel către corinteni, romani, galateni, efeseni, filipeni, coloseni, tesaloniceni (scris $\overline{\theta\epsilon\sigma\lambda\lambda\omicron(\eta)}$) dar și $\overline{\text{COЛAИКНОМ}}$ f. 123 v ș.a.), evrei, către Timotei și Tit, părți din epistolele lui Iacob, Petru, Ioan și Iuda, în fragmente intercalate.

Al doilea în importanță după Ștefan este probabil un scriptor din Moldova, după cum o dovedesc, în primul rînd, particularitățile redacționale strecurate în text. Acesta scrie tot în secolul al XIII-lea, partea de început (f. 1—39 v) și de sfîrșit a manuscrisului (f. 174—215 v), întregind totodată și părțile din textul lui Ștefan distruse de vreme, sau uzate (f. 114—120 v). Partea aceasta este scrisă pe pergament cenușiu, de calitate net inferioară celui descris mai sus, poate de proveniență autohtonă; diferă de asemenea forma literelor (vezi fot. 3), cusătura pergamentului și iluminările cu motive zoomorfice.

Limba prezintă unele trăsături ale redacției ruse apusene, iar lipsa fenomenelor fonetice pregnante pentru această redacție (de ex. plenisonia) fac încă o dată dovada vechimii textului analizat. Întîlnim de exemplu:

— transformarea ierurilor în poziție intensă, în *o* respectiv *e*: $\overline{\text{CO}}$ $\overline{\text{KCA}}$ (f. 2), $\overline{\text{COЛЪГAИ}}$ $\overline{\text{HECOЛЪ}}$ (f. 2v), $\overline{\text{KOЖA}}$, $\overline{\text{KO}}$ (f. 4), $\overline{\text{HAYATOKЪ}}$ (f. 215 v), $\overline{\text{KO}}$ $\overline{\text{BCIO}}$ (f. 184 v), $\overline{\text{ИМЕНЕМЪ}}$ (f. 2v); în baza frecvenței diferite a celor două procese, putem afirma că transformarea ierului mare în *o* se produce mai devreme decît trecerea ierului mic în *e*;

— $\check{s} > e$: $\overline{\text{CPKPO}}$ (f. 13) // $\overline{\text{CEKPO}}$ (f. 13 v);

— denazalizarea $e > u$ ($j\check{e} > ju$): $\overline{\text{BOYKOY}}$ $\overline{\text{TKOY}}$ (f. 2), $\overline{\text{ГЛАХOY}}$ $\overline{\text{MOYЖЪ}}$, $\overline{\text{CЪ}}$ $\overline{\text{ЖHOY}}$ $\overline{\text{CKOY}}$ $\overline{\text{HCOYЩE}}$ (f. 2v). $\overline{\text{DA}}$ $\overline{\text{BOYДE}}$, $\overline{\text{MOYЖOMЪ}}$ (f. 3), $\overline{\text{ЖHKOYЩE}}$ (f. 3v), $\overline{\text{COY-BOYTKЪ}}$ $\overline{\text{HMOYЩH}}$, $\overline{\text{BKAXY}}$ (f. 1v);

— denazalizarea $e > a$ ($j\check{e} > ja$): $\overline{\text{PЪ}}$ $\overline{\text{ША}}$, $\overline{\text{ПРИAТИ}}$ (f. 3), $\overline{\text{ДА}}$ $\overline{\text{ША}}$ (f. 3v), $\overline{\text{KPAГЪ}}$ $\overline{\text{TKOЯ}}$, $\overline{\text{HАДОМЪ}}$ (f. 4), $\overline{\text{HAPHЦAИМЪ}}$, $\overline{\text{BЪЗHДО}}$ $\overline{\text{ША}}$, $\overline{\text{CИ}}$, $\overline{\text{HAYATOKЪ}}$ (f. 215 v);

— palatalizarea $*dj > \check{z}$: $\overline{\text{PРЪ}}$ $\overline{\text{ЖE}}$ (f. 1v, 4v);

— \emptyset redat prin $\overline{\text{Ф}}$ sau $\overline{\text{ТФ}}$: $\overline{\text{ФO}}$ $\overline{\text{МА}}$, $\overline{\text{KAPФOЛOМЪ}}$, $\overline{\text{MATФH}}$ (f. 1v), $\overline{\text{MATHЪ}}$ $\overline{\text{ФH}}$ (f. 3v), $\overline{\text{ФOМЪ}}$ (f. 184 v);

— $\overline{\text{P}}' > \overline{\text{er}}$: $\overline{\text{ДЕР}}$ $\overline{\text{BACЪ}}$ $\overline{\text{ТЪ}}$ (f. 208);

— transformarea $y > i$: $\overline{\text{TH}}$ $\overline{\text{CИ}}$ $\overline{\text{ЩE}}$ (f. 4);

— transformarea $v > u$: $\overline{\text{HЪ}}$ $\overline{\text{CETЪ}}$ $\overline{\text{OY}}$ $\overline{\text{HAY}}$ (f. 4v).

Rezultatele analizei ligvistice pledează pentru o proveniență moldovenească a acestei părți.

Între cele două părți discutate ale *Apostolului lui Ștefan* este inserat un text copiat de un al treilea scriptor (f. 40—70 v)¹, aparținînd sfîrșitului secolului al XIII-lea. Prezintă trăsături ligvistice foarte apropiate de cele

¹ Împărțirea textului pe scriptori, așa cum am prezentat-o în acest articol, diferă de cea făcută de P. P. Panaitescu în *Catalog*.